

УДК 338.240+330.5

Патарідзе-Вишинська М. В.*викладач кафедри фінансів Житомирської філії КІБІТ
здобувач ННЦ «Інститут аграрної економіки», м.Київ*

E-mail: marina_pataridze@mail.ru

**ДІАЛЕКТИКА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ:
ІЄРАРХІЧНИЙ ПІДХІД**

Визначено сутність національної безпеки. Проаналізовано науковий доробок, що існує в економічній науці щодо дослідження сутності національної безпеки та її економічної складової. Досліджено розуміння національної безпеки у вітчизняному законодавстві. Розглянуто діалектику формування національної безпеки з врахуванням її місця та ролі у системі міжнародної безпеки. Охарактеризовано рівні формування економічної безпеки. Виявлено можливості інтеграції національної економічної безпеки в систему світової економічної безпеки. Досліджено місце та роль інтеграційних об'єднань, що формуються в межах світової, континентальної та регіональної економічної співпраці. Охарактеризовано інституціональну структуру міжнародної економічної безпеки як системи міждержавних утворень глобального та регіонального характеру. Встановлено ієрархічні зв'язки між міжнародною, регіональною, національною та приватною безпекою у економічній сфері. Виявлено незворотній вплив національної економічної безпеки на приватну безпеку учасника економічних відносин.

Ключові слова: національна безпека; національна економічна безпека; рівні економічної безпеки; міжнародна безпека; регіональна безпека; безпека підприємств; приватна безпека

Поняття національної безпеки та її складових постійно змінювалось відповідно до вимог часу. Наприклад, за весь післявоєнний період 1945-1970 рр. проблема національної безпеки зводилася до захисту своїх територій від зовнішніх посягань, оборони від впливу ідеологічних противників, використання зброї, військових з'єднань, глобальної воєнної присутності та таємних операцій як інструменту зовнішньої політики [1, с.48]. Сьогодні актуальним є вплив більш широкого кола невизначеностей та нестабільностей у зв'язку з глобалізаційними процесами, які, насамперед, © Патарідзе-Вишинська М.В.

дисбалансують функціонування світового ринку і тому зміщують акценти з оборонних на економічні при визначенні впливу на національну безпеку будь-якої країни.

Аналіз основних наукових досліджень та публікацій. У науковій зарубіжній та вітчизняній літературі на сьогодні сформувалося широке розуміння категорії «національна безпека» як досить складного соціально-політичного явища, що відображає наслідки багатогранної життєдіяльності, набутий історичний досвід, уподобання і культуру кожного індивіду, суспільства, держави, цивілізації взагалі. На сьогодні проблеми забезпечення національної безпеки в цілому розглядають у своїх працях Ліпкан В.А., Кондратьєв Я.Ю., Глазов О. В. Старостенко Г.Г., Онишко С.В., Шевченко Л.С. та її економічної складової зокрема – Єпіфанов А.О., Ортинський В.Л., Варналій З.С., Кузенко Т.Б. та інші.

Постановка проблеми. Поняття «національна безпека» має багато граней, закріплених правом як кумулятивний стан, якому притаманна безкінечна множина видів збитків, а також можливих уявлень про ризики, загрози та їх наслідки. При цьому, досі у політиків, науковців та інших дослідників проблем формування та реалізації безпеки в сфері національних інтересів держави, відсутній єдиний підхід щодо розуміння поняття «національної безпеки» - це стан чи категорія, яка характеризує стан. Науковцями у різних областях інтересів та нормативно-правовими документами подаються різні тлумачення сутності поняття національної безпеки через його складний, різноаспектний, багатокомпонентний та міждисциплінарний характер. Найбільші дискусії ведуться, коли мова йде про те, яка із складових національної безпеки є найбільш впливовою. Зрозуміло, що інтереси науковців завжди концентруються навколо сфери їх безпосередніх досліджень, і спонукають до висновку, що національна безпека є синтетичним виразом умов, які розвиваються у різних напрямках суспільного розвитку. Відповідно до цього виділяють за сферами охоплення внутрішньо- та зовнішньополітичну безпеку, за видами – військову, екологічну, інформаційну, екологічну, демографічну, науково-технічну тощо. Однак, як фахівці інших галузей, так і економісти близькі до висновку, що існує лише дві сфери, які визначають об'єктивні можливості розвитку всіх інших її елементів – це економічна і соціальна сфери, що здійснюють визначальний вплив на формування загального рівня національної безпеки. Отже, концентруючись на тих чи інших сторонах національної безпеки, не можна обійти її економічні аспекти. Зважаючи на те, що національна економічна безпека є поняттям, що ув'язує як територіальних вимір, так і функціональне наповнення, вважаємо доцільним розглянути її у ієрархічному розрізі,

© Патарідзе-Вишинська М.В.

що дасть змогу прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки при її формуванні.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є дослідження місця та ролі національної економічної безпеки у системі міжнародної економічної безпеки, виявлення взаємозв'язків між елементами системи глобальної економічної безпеки.

Викладення основного матеріалу. Сучасне розуміння національної безпеки було сформульовано у 1947 році у США у "Законі про національну безпеку". Створена у відповідності з цим законом Рада національної безпеки США була сформована як дорадчий орган при Президенті для розгляду питань інтеграції внутрішньої, зовнішньої та військової політики, які мають відношення до національної безпеки. Фондом міжнародної безпеки ЮНЕСКО трактується поняття національної безпеки більш широко і визначається як: "стан суспільства, за якого сукупність державних та суспільних гарантій забезпечує його стійкий розвиток, захист базових інтересів нації, джерел його духовного і матеріального благополуччя від зовнішньої та внутрішньої загрози" [2, с.38].

Національна безпека, згідно вітчизняного законодавства, визначається як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах життєдіяльності суспільства та держави» [3]. Національна безпека як ієрархічна структура є складною багаторівневою та багатофункціональною системою, яка формується в руслі об'єктивних і суб'єктивних процесів, під прямим та опосередкованим впливом різноманітних взаємообумовлених чинників. Спираючись на підхід, викладений у Законі України «Про основи національної безпеки України», рівень національної безпеки визначається діалектичною єдністю її складових, що представлені на рис. 1.

Національна безпека								
<i>Визначається на рівнях:</i>								
Національний (безпека держави)			Суспільний (безпека соціуму)			Індивідуальна (безпека людини (громадянина))		
<i>Формує структурні цінності:</i>								
Захищеність	Справедливість	Вживання	Розвиток	Свобода	Права людини	Добробут		
<i>Забезпечується у сферах:</i>								
Зовнішньополітичній	Соціальній та гуманітарній	Державної безпеки	Военній та сфері безпеки державного кордону України	Внутрішньополітичній	Економічній	Науково-технологічній	Екологічній	Інформаційній
Шляхом досягнення оптимізації складових, усунення загроз та відсутності конфлікту елементів								

Рис. 1. Діалектика формування національної безпеки (систематизовано автором з використанням джерела [3])

Економічна безпека як складова національної безпеки – це якісна характеристика економічної системи, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови працездатності системи, розвиток у рамках цілей, поставлених перед системою, а у випадках виникнення різних загроз (зовнішніх і внутрішніх) система, яка здатна протистояти їм і відновлювати свою працездатність [4, с.18].

Категорія економічної безпеки є ключовою характеристикою економічної сфери будь-якої держави, виступає базовим структурним компонентом системи національної безпеки і носить системоутворюючий характер, оскільки досягнення достатнього рівня інших складових безпеки неможливе без ефективної та стабільної економіки. Системний погляд на національну безпеку через призму економічної зумовлений, на думку Старостенко Г.Г., рядом певних умов та чинників:

- відмінностями у соціально-економічних потребах членів суспільства, природньому прагненні до максимального їх задоволення у межах економічних взаємовідносин у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання благ;

- обмеженість природних ресурсів, нерівномірний ступінь забезпеченості ними зацікавлених суб'єктів спонукає до напруження економічних стосунків між ними

щодо користування такими ресурсами;

- зростання конкурентоспроможності економічних суб'єктів, що саме по собі сприяє посиленню загрози інтересам конкурентів щодо виробництва та розподілу економічних благ.

Питання економічної безпеки за комплексного підходу до вирішення проблем національної безпеки набувають першочергового значення для забезпечення надійності обороноздатності країни, її національної конкурентоспроможності, захисту інформації, ефективної соціальної політики тощо [5].

Національна економічна безпека не є автономним елементом системи світової безпеки, вона в тій чи іншій мірі залежна і формується з урахуванням вимог та на базових засадах міжнародної економічної безпеки. До системоутворюючої ієрархії світової безпеки існує кілька підходів, що досить схожі між собою по структурі, однак недостатньо деталізовані сутнісно. Так, Грунін О.А. виділяє такі рівні економічної безпеки:

- міжнародна безпека (глобальна, регіональна);
- національна безпека (державна, галузева, регіональна, суспільства в цілому);
- приватна безпека: підприємства, домашнього господарства або окремої особи

[6, с. 8].

Дещо інший підхід пропонує Т.Г. Кубах, виділяючи у загальному випадку національну; національно-державну; федеральну; суспільну рівні безпеки [7].

Деякі автори пропонують виділяти три рівні економічної безпеки держави – макро-, мезо- та мікрорівень [8], однак не конкретизують їх. Національна безпека й економічний розвиток України суттєво залежать від зовнішнього середовища: тенденцій розвитку світового господарства, політичної та економічної ситуації в світі, тому питання зовнішньоекономічної безпеки набуває суттєвої ваги, що зумовлює потребу в поглиблених дослідженнях соціальних та економічних процесів і явищ, забезпечення економічної безпеки на різних рівнях [9].

Зважаючи на це, вважаємо доцільним дещо трансформувати та узагальнити запропоновану трирівневу градацію та представити її наступним чином (рис. 2).

<i>Макрорівень</i> (міжнародна економічна безпека)		
Континентальна економічна безпека	Безпека глобальної світової економічної системи	Безпека пов'язаних економічних систем
<i>Мезорівень</i> (національна економічна безпека)		
Безпека економіки галузі	Безпека економіки країни	Безпека економіки регіону
<i>Мікрорівень</i> (приватна економічна безпека)		
Безпека підприємств		Безпека домашніх господарств

Рис. 2 Рівні світової економічної безпеки

Ієрархія побудови економічно безпечного середовища передбачає низхідний зв'язок макро-, мезо- та мікрорівнів, окремі системи яких взаємопов'язані та взаємозалежні. З метою кращого розуміння місця національної економічної безпеки у цій ієрархії, коротко зупинимося на кожній її складовій.

Міжнародна економічна безпека – це стан світової економіки, при якому країнами здійснюється вільний вибір та реалізація незалежної і самостійної стратегії соціально-економічного розвитку; забезпечується взаємовигідне стратегічне співробітництво та партнерство країн у вирішенні економічних проблем та здійснюється взаємопроникна участь у міжнародному поділі праці. Вирішення проблем міжнародної економічної безпеки можливе при наявності доброї волі країн-учасників, що реалізується через партнерські угоди про вільне переміщення капіталів, товарів та послуг; врахування та облік взаємних економічних інтересів; рівноправне співробітництво з менш розвинутими країнами та повну відмову від будь-яких форм силового тиску на них. Інституціональна структура міжнародної економічної безпеки характеризується системою міждержавних утворень глобального та регіонального характеру, діяльність яких забезпечується при активній участі та за допомогою міжнародних економічних організацій – Міжнародного валютного фонду (МВФ), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародної фінансової корпорації (МФК), Всесвітньої торгової організації (ВТО) та інших.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) англ. *International Monetary Fund, (IMF)* – спеціальне агентство Організації Об'єднаних Націй (ООН), засноване 29-ма державами,

з метою регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм допомоги при дефіциті платіжного балансу шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті. Фонд має статус спеціалізованої установи ООН. Має 188 країн-членів [10]. Основними напрямками діяльності МВФ є стабілізація платіжних балансів країн-членів через фінансування їх тимчасових дефіцитів; надання коштів для коригування коливань валютних курсів національних валют та врегулювання зовнішньої фінансової заборгованості. Крім функції МВФ як джерела зовнішніх фінансових ресурсів, останнім часом зростає його роль як важливого центру координації стратегії економічного розвитку країн «третього світу», концептуального учасника програм подолання малорозвинутості та координації макроекономічної політики, а також інформаційного центру для країн-членів щодо найсучасніших практик у економічній сфері.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) англ. *International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)* – одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, заснована в 1945 році, міждержавний інвестиційний інститут, заснований одночасно із МВФ у 1944 році відповідно до рішень Бреттон-Вудської конференції. Головною метою діяльності МБРР є сприяння країнам-членам у розвитку національної економіки за допомогою надання довгострокових позик і кредитів, гарантування приватних інвестицій. На відміну від МВФ Міжнародний банк реконструкції та розвитку кредитує проекти економічного розвитку. МБРР є найбільшим кредитором проектів розвитку в країнах, що розвиваються із середнім рівнем доходів на душу населення.

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) англ. *International Finance Corporation (IFC)* – одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, спеціалізована установа ООН, заснована в 1956 році з метою прискорення процесу становлення ринкових відносин і стимулювання розвитку приватного підприємництва у виробничому секторі країн, що розвиваються. На сьогодні нараховує 184 країни-члени. На відміну від МБРР, для інвестування коштів МФК не вимагає урядових гарантій. Це відгороджує приватні компанії від державного контролю. Іншою відмінною рисою є те, що МФК не тільки надає кредити, але й здійснює інвестиції в акціонерний капітал підприємств, що створюються, з наступним перепродажем акцій приватним інвесторам. Попри своєї головної функції – заохочення приватних інвестицій – МФК надає країнам-членам також і технічну допомогу. В 1986 р. вона заснувала Консультативну службу з іноземних інвестицій для надання допомоги урядам країн, що розвиваються, щодо ефективного використання інвестицій.

Всесвітня торгова організація (ВТО) англ. *World Trade Organization (WTO)* – міжнародна економічна організація, що регулює правила міжнародної торгівлі відповідно до принципу лібералізму. Нараховує 162 члени, у тому числі 11 країн пострадянського простору. Україна приєдналася до угод ВТО у 2008 році та стала 152 членом організації. Основною метою діяльності є сприяння безперешкодній міжнародній торгівлі і встановлення партнерських торговельних зв'язків країн-учасників відповідно до принципів міжнародної торгівлі, що сприяють економічному зростанню та підвищенню економічного благополуччя населення.

У концентрації світових фінансово-кредитних ресурсів, їх розподілі між національними економіками та регулюванні сучасного світового господарства відіграють значну роль як міжнародні фінансові організації, так і регіональні спеціалізовані інституції. До перших належать Банк міжнародних розрахунків, Бреттон-Вудські інститути, до других – Міжамериканський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку тощо.

Сьогодні особливо актуальним є питання забезпечення глобальної економічної безпеки у межах континентальних об'єднань та пов'язаних економічних систем (регіональних інтеграційних об'єднань), що зачіпають економічні інтереси країн, близьких, як правило, територіально. Так, з 2-ї половини 90х років збільшилось число економічних об'єднань, що зачіпають континентальні інтереси у сфері міжнародної торгівлі. Наприклад, такою є уже діюча зона вільної торгівлі АТЕС, відкрито проект Загальноамериканської зони вільної торгівлі у складі 34 країн Західної півкулі (2010-2018рр), Східноазіатського економічного союзу у складі 16 країн (до 2020 р), Панафриканського економічного співтовариства (до 2028р) [11, с.168].

Економічна безпека регіону – це спроможність регіональних владних інститутів забезпечити стабільність, конкурентоздатність, стійкість розвитку економіки території як відносно самостійної структури, що органічно інтегрована у економіку певної країни. Регіональна безпека базується на забезпеченні та гармонізації симбіозу регіональних інтересів щодо раціонального використання соціально-економічного потенціалу території, забезпечення достатнього рівня життя населення, реалізації економічної політики регіону, інтеграції її у національну фінансову систему та зовнішніх інтересів стосовно проведення економічної політики держави в цілому як в розрізі регіонів, так і відносно іноземних держав. Основною метою регіональної економічної безпеки є утримання балансу економічних інтересів вітчизняних

адміністративних одиниць із загальнонаціональними та злагоджене протистояння різного роду загрозам.

Система економічної безпеки розробляється і у межах регіональних інтеграційних об'єднань, найвідомішими з яких є: ЄЕС (Європейське економічне співтовариство), Північноамериканський договір про зону вільної торгівлі між США, Канадою та Мексикою – НАФТА (North American Free Trade Agreement – NAFTA). Одним з провідних регіональних інтеграційних економічних союзів країн, що розвиваються та Латинської Америки є Південноамериканський спільний ринок – МЕРКОСУР (Mercado Comun del Sur – Mercosur); Америки – Всеамериканська зона вільної торгівлі – ФТАА (Free Trade Area for Americas, ФТАА), Асоціація країн Південно-Східної Азії – АСЕАН (Association of South East Asian Nations – ASEAN), Східноазійська система вільної торгівлі (East Asia Free Trade Agreement – EAFTA), міжурядова економічна організація – Форум «Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво» – АТЕС (Asia Pacific Economic Cooperation Forum – APEC) та інші утворення пов'язаних ринків.

Регіональні інтеграційні об'єднання пов'язаних економічних систем характерні і для пострадянського простору: ЄврАзЕС, союзне утворення Росії та Білорусі, ГУАМ, організація «Центрально-Азійське співтовариство», Організація договору про колективну безпеку (у складі Вірменії, Білорусі, Казахстану, Киргизстану, Росії та Таджикистану) [11].

Особливістю таких об'єднань є те, що такі інтеграційні об'єднання є результатом відкритості їх країн-членів та залученості їх у загальносвітові економічні процеси, що спонукає розробляти спільну стратегію безпеки, оскільки порушення балансу однієї економіки може зруйнувати здобутки усіх учасників (до прикладу, лише прогноз дефолту фінансової системи Греції та невиплата нею 1,6 млрд євро заборгованості МВФ міг призвести до краху банківської системи ЄЕС та скласти прецедент виходу окремої країни з об'єднання, після чого кожна країна – учасник може заявити свої права на списання збитків і тим самим нівелювати саму ідею об'єднання, що неминуче призведе до краху ЄЕС). Спільна стратегія безпеки у діяльності таких об'єднань має на меті розробку злагодженої системи упередження загроз та уникнення ризиків у межах визначеної економічної системи або інтеграційного об'єднання.

Під час інтеграції держави в систему світогосподарських зв'язків перед нею постає проблема суперечності між необхідністю, з одного боку, інтегруватись у світову економіку, а з другого – забезпечити гармонійний розвиток національної економіки, © Патарідзе-Вишинська М.В.

захист національних економічних інтересів, внутрішнього ринку й вітчизняного виробника [12, с. 3].

Економічна безпека країни (національна економічна безпека) – це стан національної економіки, який характеризується здатністю владних інститутів до створення механізмів реалізації захисту національних інтересів у напрямку розвитку вітчизняної економіки, забезпечення дієвого механізму підтримки соціально-політичної стабільності суспільства, підтримання гідного рівня життя населення.

Розглянуті нами вище елементи формування системи глобальної економічної безпеки дають можливість дійти висновку про відносність поняття автономності при розгляді категорії «національна безпека», оскільки у процесі інтернаціоналізації виробництва, світового поділу праці, включення національної економіки у світовий економічних простір, безпека будь-якої країни все більш тісно ув'язується з глобальною міжнародною економічною безпекою. Практика господарювання свідчить, що навіть країни з найбільш високим рівнем економічної, політичної та соціальної організації час від часу піддаються впливу зовнішніх ризиків та загроз, що спонукає до інтеграції економічних інтересів різних країн з метою найбільш ефективного протистояння їм.

Під економічною безпекою підприємств розуміють сукупність умов і чинників, оптимальне поєднання яких сприяє забезпеченню стану, при якому підприємство здатне ефективно протистояти ризикам та загрозам. Такі чинники формуються при забезпеченні достатнього рівня безпеки окремих функціональних складових загальної економічної безпеки підприємства (рис.3).

Економічна безпека	Політико-правова безпека
	Екологічна безпека
	Техніко-технологічна безпека
	Виробнича безпека
	Інформаційна безпека
	Сировинно-ресурсна безпека
	Фінансова безпека
	Інтелектуально-кадрова безпека
	Силова безпека
	Ринкова безпека

Рис. 3. Функціональні складові економічної безпеки підприємства

Економічна безпека домашніх господарств (особистості) – це стан життєдіяльності індивіда (сім'ї), за якого забезпечується:

- захист його інтересів у економічній, правовій, соціальній сферах;
- дотримання його конституційних прав;
- гідний рівень життя та добробуту;
- можливості вільної реалізації економічних та інших особистих інтересів тощо.

До основних загроз особистості в економічній сфері, як правило, відносять: безробіття, невиплату заробітної плати, недотримання соціальних стандартів, знецінення заощаджень внаслідок інфляційних процесів, порушення споживчих прав, незаконне заволодіння особистим майном (рейдерство, шахрайство), неможливість відстояти свої економічні інтереси у судовому порядку тощо. Особливістю особистісної економічної безпеки є можливість її реалізації виключно за умов безпечності макросередовища. Економічна безпека держави є запорукою індивідуальної безпеки, однак не навпаки.

Висновки. В умовах господарської глобалізації значення зовнішньоекономічних зв'язків для розвитку країни чи регіону є надзвичайно важливим. Сьогодні навіть теоретично неможливо уявити успішну країну, що розраховує тільки на внутрішні ресурси розвитку. Відмова чи недооцінка зовнішніх чинників впливу прирікає територію на відставання. Для багатьох країн світу міжнародна господарська співпраця з притаманною їй конкуренцією стали одним з головних факторів економічного розвитку [13, с. 39-40]. Проведене дослідження засвідчило важливість взаємозв'язків між локальними системами економічної безпеки, які, в силу своєї багатогранності, завжди є складними. Не дивлячись на те, що налагодження таких зв'язків є все більш поширеною практикою, проблемними залишаються аспекти утримання їх на належному рівні та отримання значущого економічного ефекту для країн-партнерів. Проблема усунення небезпек та запобігання ризикам при кооперації національних та регіональних економічних систем залишається відкритим і підлягає подальшим дослідженням.

Список використаної літератури

1. Качинський А. Сучасні проблеми екологічної безпеки України / А. Качинський. – К., 1994. – 48 с.
2. Томчук М. Розбудова армії і національна безпека / М. Томчук // Політика і час. – 1993. – № 4. – С. 38.

3. Про основи національної безпеки України Закон України від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
4. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст]: монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 295 с.
5. Старостенко Г.Г. Національна економіка [Текст]: навч. посібник / Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко, Т. В. Поснова – К.: Ліра-К, 2011. – 432 с.
6. Грунин, О. А. Экономическая безопасность организации [Текст] / О. А. Грунин, С. О. Грунин. – СПб.: Питер. – 2002. – С. 8.
7. Кубах Т.Г. Аналіз наукових підходів до розкриття сутності економічної безпеки держави. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3354>
8. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 3 (13). – С. 30-36. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>
9. Григорова-Беренда Л. І. Зовнішньоекономічна безпека: сутність та загрози / Л. І. Григорова-Беренда // Проблеми економіки. – № 2. – 2010. – С. 39.
10. Міжнародний валютний фонд. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_валютний_фонд
11. Костюнина Г. М. Интеграционные объединения мира / Г. М. Костюнина, Н. Н. Ливенцев // Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. – М., Магистр, 2008. – С. 164-187.
12. Чесноков А. В. Зовнішньоекономічна безпека держави в умовах європейської інтеграції України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / А. В. Чесноков; Київ. нац. ун-т ім. т. Шевченка. – К., 2006. – 19 с.
13. Яремко Л. А. Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України: теоретико-методологічний підхід: [монографія] / Л.А. Яремко. – Львів: видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 524 с.

References

1. Kachynskiy, A. (1994). *Suchasni problemy ekolohichnoi bezpeky Ukrainy [Modern problems of ecological safety of Ukraine]*. Kyiv [in Ukraine].
2. Tomchuk, M. (1993). Rozbudova armii i natsionalna bezpeka [Development of the army and national security]. *Polityka i chas – Politics and Time*, 4, pp. 38 [in Ukraine].
3. Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy» vid 19.06.2003 № 964-IV [The Law of Ukraine "On National Security of Ukraine" dated 19.06.2003 № 964-IV]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15> [in Ukraine].
4. Yepifanov, A.O., Plastun, O.L. & Dombrovskiy, V.S. (2009). Finansova bezpeka pidpriemstv i bankivskykh ustanov [Financial security companies and banks]. Sumy: DVNZ “UABS NBU” [in Ukraine].
5. Starostenko, H.H., Onyshko, S.V. & Posnova, T.V. (2011). Natsionalna ekonomika [National economy]. Kyiv: Lira-K [in Ukraine].
6. Hrunin, O.A. & Hrunin, S.O. (2002). Ekonomicheskaya bezopasnost orhanizatsii [Economic safety of organization]. Piter [in Russian].
7. Kubakh, T.H. Analiz naukovykh pidkhodiv do rozkryttia sutnosti ekonomichnokh bezpeky derzhavy [The analysis of scientific approaches to disclosure of economic security]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3354>
8. Smokvina, H. A. (2014). Finansova bezpeka yak stratehichna skladova ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Financial security as a strategic component of economic security of Ukrain]. *Ekonomika: realii chasu - Economy: Realities time*, 3, 30-36. Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html> [in Ukraine].
9. Hryhorova-Berenda, L. I. (2010). Zovnishnoekonomichna bezpeka: sutnist ta zahrozy [External Security: the nature and threat]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics*, 2, 39 [in Ukraine].
10. Mizhnarodnyi valiutnyi fond. Material z Vikipedii — vilnoi entsyklopedii [The International Monetary Fund. - Wikipedia, the free encyclopedia]. *uk.wikipedia.org*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_валютний_фонд [in Ukraine].
11. Kostyunyna, H. M. (2008). Integration Association World. *World economy and*

international economic relations: the textbook. A.S. Bulatova, N.N. Lyventseva (Ed.). Moskva: Mahustr [in Russian].

12. Chesnokov, A. V. (2006). *Zovnishnoekonomichna bezpeka derzhavy v umovakh ievropeiskoi intehratsii Ukrainy* [External security of the state in terms of European integration of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukraine].

13. Yaremko, L. A. (2007). *Hlobalizovanyi rehion ta zovnishnoekonomichna bezpeka Ukrainy: teoretyko-metodolohichni pidkhid* [Globalized region and foreign security Ukraine: theoretical and methodological approach]. Lviv: vydavnytstvo Lvivskoi komertsiinoi akademii [in Ukraine].

ПАТАРИДЗЕ-ВЫШИНСКАЯ М. ДИАЛЕКТИКА ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: ИЕРАРХИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Определена сущность национальной безопасности. Проанализированы научный задел, который существует в экономической науке относительно исследования сущности национальной безопасности и ее экономической составляющей. Исследовано понимание национальной безопасности в отечественном законодательстве. Рассмотрена диалектика формирования национальной безопасности с учетом ее места и роли в системе международной безопасности. Охарактеризованы уровни формирования экономической безопасности. Выявлены возможности интеграции национальной экономической безопасности в систему мировой экономической безопасности. Исследованы место и роль интеграционных объединений, формирующихся в рамках мирового, континентального и регионального экономического сотрудничества. Охарактеризована институциональная структура международной экономической безопасности как системы межгосударственных образований глобального и регионального характера. Установлены иерархические связи между международной, региональной, национальной и частной безопасностью в экономической сфере. Обнаружено необратимое влияние национальной экономической безопасности на частную безопасность участника экономических отношений.

Ключевые слова: национальная безопасность; национальная экономическая безопасность; уровни экономической безопасности; международная безопасность; региональная безопасность; безопасность предприятий; частная безопасность.

© Патарідзе-Вишинська М.В.

PATARIDZE-VYSHINSKY M. THE DIALECTIC OF FORMATION OF NATIONAL ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC SECURITY: A HIERARCHICAL APPROACH

It defines the essence of national security. Analyzed scientific potential that exists in Economics concerning the study of the essence of national security and its economic component. Investigated the understanding of national security in the national legislation. Considered the dialectics of the formation of national security given its place and role in the international security system. Characterized the levels of formation of economic security. Identified opportunities for the integration of national economic security in the global system of economic security. Investigated the place and role of integration associations formed within the framework of international, continental and regional economic cooperation. The institutional structure of international economic security as systems of intergovernmental formations of global and regional character is described. Established a hierarchical relationship between the international, regional, national and private security in the economic sphere. Detected irreversible impact national economic security to the private security of the participant of economic relations.

Keywords: national security; national economic security; economic security; international security; regional security; security companies; private security.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2016 р.

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Патарідзе-Вишинська Марина Володимирівна	Marina Pataridze-Vyshinsky
Науковий ступінь/ Scientific degree	-	-
Вчене звання/ Scientific rank	-	-
Посада/ Position	викладач кафедри фінансів	lecturer of chair of finance
Установа/ Establishment	Житомирська філія Київського інституту бізнесу та технологій	Zhytomyr branch of the Kiev Institute of Business and Technology